

ספר בראשית פרק א

(ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וַתֵּרָאָה הַיַּבְשָׁה וַיְהִי כֵן:

משנה מסכת אבות פרק א

(ו) הַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרֻחָה וְנִתְאִי הָאֲרֵבְלִי קִבְּלוּ מֵהֶם. הַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרֻחָה אָמַר, עֲשֵׂה לְךָ רֵב, וְקִנְה לְךָ חֵבֵר, וְהָיָה דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זִכּוֹת:
(ז) נִתְאִי הָאֲרֵבְלִי אָמַר, הִרְחַק מִשְׁכָּן רָע, וְאַל תִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע, וְאַל תִּתְנַאֲשׁ מִן הַפְּרַעֲנוֹת:

1 סוטה מז.

2 *The Annals (Tacitus)/Book 15*

Chapter 44

Consequently, to get rid of the report, Nero fastened the guilt and inflicted the most exquisite tortures on a class hated for their abominations, called Christians by the populace. Christus, from whom the name had its origin, suffered the extreme penalty during the reign of Tiberius at the hands of one of our procurators, Pontius Pilatus,

3 תוספות רא"ש על סוטה דף מז/א

כדאמרין ישו הנוצרי כישף והדיח והסית את ישראל. אין זה ישו הנוצרי האמור בסנהדרין פ' נגמר הדין שתלאוהו בערב הפסח שאותו היה בימי הילני המלכה סמוך לחורבן הבית ויהושע בן פרחיה היה מדורות הראשונים סמוך לבנין הבית קודם לשמעון בן שטח שהיה בימי ינאי המלך:

4 תוספות על סנהדרין דף לז/ב

וא"ת והא אכתי הוו מצי למינקט מ' שנה קודם חורבן הבית כדאמר בפרק היו בודקין (לקמן דף מא.). שגלתה סנהדרין וישבה לה בחנות ואמר שלא דנו דיני נפשות וי"ל מ"מ כשהיו רואים צורך שעה היו חוזרין ללשכת הגזית כי ההיא עובדא וכיוצא בו

5 יעב"ץ

6 תלמוד בבלי מסכת תענית דף כד/א

דבי נשיאה גזר תעניתא ולא אתא מיטרא תנא להו אושעיא זעירא דמן חברייא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה משל לכלה שהיא בבית אביה כל זמן שענייה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה עיניה טרוטות כל גופה צריכה בדיקה

7 רש"י על תענית דף כד/א

מעיני העדה – זקנים, מאירי עיני העס:

בזמן שענייה יפות אין כל גופה וכו' – דולחי כל גופה יפה:

אין עינייה יפות כו' – הואיל והנהו דבי נשיאה דהו עיני העדה רשעים דלת העם אין כריכין לדדוק מה מעשיהם, לכך לא משגחו זהו מן שמים:

8 Jesus and the Dead Sea Scrolls - Bergsma

Chapter 2: Waiting for the Messiah

22 The origins of the Qumran sect are thought by some to be in the communities of the Hasidim, the pious anti-Hellenistic circles formed in the early days of the Maccabees. The Hasidim may have been the precursors of the Essenes, who were concerned about growing Hellenisation and strove to abide by the Torah

https://www.antiquities.org.il/Article_eng.aspx?sec_id=44&subj_id=195&id=461

9 תוספתא מסכת ידים פרק ב

אומר טיבלני שחרית קובלני עליכם פרושים שאתם מזכירים את הגוף שיש בו טומאה:

10 The First Messiah

Chapter 2 - Behold the Man

11 ספר דרך חיים - פרק א משנה ו

בא הזוג אשר אחריהם והם תלמידים שלהם לתקן ענין האדם איך ינהג עם הבריות, ודבר זה חוץ מביתו. וזה ג"כ קרוב אליו, כי הרב והחבר חוץ לביתו אך הם קרובים לו ביותר, ואח"כ שאר האדם כי האדם נמצא עם רבו ואח"כ עם חבירו ואח"כ עם שאר האדם. לכך אמר עשה לך רב, כי מ"ש עשה לך רב אין הכונה על הרב שהוא רב מובהק שעל זה לא היה אומר עשה לך רב, אבל פי' הדבר שיעשה לו רב אף אם אינו ראוי לו להיות רב. וזהו עשה לך שעכ"פ א"א שלא ילמד ממנו דבר מה, ודי לו באותו דבר שלמד שעושה אותו לרב. וכן קנה לך חבר, אצל חבר שייך לומר קנה לך מפני שהחבר הוא קנינו, ולא כן הרב שאין הרב קנינו של תלמיד ולכך אמר עשה לך רב, אבל החבר לפעמים עושה צרכו כמו דרך החברים לעשות זה לזה וכל א' הוא קנינו של חבירו, ולפיכך אמר קנה לך חבר. ובשניהם אע"ג שאין הרב הוא לגמרי במדרגת שראוי שיהיה לו לרב ואין החבר במדרגה שראוי שיהיה לו חבר, מ"מ טובים השנים מן האחד ויקח לו חבר. ואמר שיהיה דן כל אדם לכף זכות שאם הוא רואה דבר באדם מי שיהיה, יהא דן אותו לכף זכות ואל ירחיק אותו לומר כי רשע הוא:

הנה אלו ג' דברים הנהגת האדם עם הבריות שהם חוץ לביתו, שבא לומר כי יעשה לו (דבר) [רב] שאף שאינו כדאי לגמרי להיות לו רב ויקנה לו חבר אף שאינו כדאי לו לגמרי ושאר בני אדם שאינם במדרגתו אל ירחיק אותם לכל הפחות כל זמן שאפש' לדון אותם לכף זכות. ולא אמר קנה לך תלמיד, שאין ראוי לעשות דבר זה לעשות האדם עצמו לרב וליקח לעצמו שם חשיבות לומר תלמד ממני, כמו שעושים בארצות הללו, ואלו ג' דברים הם בג' חלקים של בני אדם, חלק האחד באותם שנחשבים בעלי מעלה בערך שלו כמו הרב, והחלק הב' באותם אשר הם דומים לו בני אדם שהם בני גילו כמו חבירו, החלק הג' בשאר בני אדם אף באותם שהם למטה ממנו במדרגה, וזה שאמר והוי דן כל אדם לכף זכות אפי' הוא פחות ממך אל יהא דן אותו לכף חובה. כלל הדבר בזה שלמד מוסר האדם הנהגתו עם הבריות, כי א"א שיהיה האדם בלבד רק יש חברו אל הבריות לכל אשר ראוי לו הן לרבו הן לחבר הן לשאר בני אדם. ומדה זאת נמצא באדם מפני שהוא מקרב את הבריות ואוהב אותם, ובשביל כך עושה לו רב אף שאינו כדאי, ודן כל אדם לכף זכות. והוא דומה אל מ"ש לפני זה יוסי בן יועזר שיהיה אוהב את חכמים והם חכמים הגדולים,

והוא הזהיר עוד יותר שלא יאמר מה לי לפלוני אינו כדאי לי להיות רב, ואינו כדאי להיות פלוני חבירי, ופלוני עשה חטא והוא רשע, ודבר זה לא יעשה רק יקרבו ולא ירחקו. ומדה זאת ג"כ ענף מה מאהבת הש"י, והוא מדרגה למטה מאהבת חכמים, מי שהוא אוהב הש"י אוהב את הבריות שהם ברואיו ית', כי מי שהוא אוהב את א' הוא אוהב את כל אשר שייכים לו ומצורפים אליו:

ליהו דובים ולא ליהו יער. מאי עבד ליה יער דקריט ליה נס: דבעיתו. הדובים להחגרות זהם כשאין מקום קרוז להם לנוס ולהתחבאות וכשהן קרוזים ליער יזלזין בהבטתם: וזה ויצתה ממנו רות. שילאו ממנה דוד ושלמה שהרבו להקריב קרבנות אלמלא זה היה שכרו: לקללה הוה. למעט את ישראל ואתה כוונה כלן נתקיימה: ואלא מאי טיבותיה. דמקום הוילי והמים רעים והארץ מסכלת: הן מקיב על יושביו. ואפילו הוא רע נראה להם ואפי' היא מכוערת נודת וטאה תן בעיניו: אחד שגירה דובים. זעון שגירה דובים צמיונות: חלה חד את חליו טרי וחד אשך ימות צו: מי שקיל בולוי האי. זהאי קרא כתיב שמנה דברים כסף ובגדים ולאן זבקר ועבדים ושפחות וזיתים וכרמים: כסף ובגדים הוא דשקל. דכתיב וילך ככרים כסף בשני חריטים ושמי חליפות בגדים: בשמנה שרצים. צפרק שמנה שלמים (שבת קז.). הגיע עת ליטול שבר. מורחק בעולם הזה: אבן שואבת. שמגבתה את הממכת מן הארץ ומעמידהו בלוי (ע"י אותו לאן העמיד העגלים של ירבעם בלוי): רבנן דחה. דומה היה את התלמידים מפני אלישע כשהיה משמש לפניו דכתיב לאחר שפירש ממנו המקום אשר לחננו יושבין בית המדרש של רבנן זר ממנו שנתוספו התלמידים שהיה גמיו דומה: ינאי מלכא קטילה לרבנן. כדלמרינן קידושין דהואמר לשלומו (ק"ד טו.). בעלי שריו בתוכך. נטיל היה כדלמרינן במגילה (ק"ד טו.): קם קמיייהו שפיר. כיצדמו: אכסניא

זו יפה. צמעה: טרשות. עגלות: בכך אתה עוסק. מתחיל כלשכת איש: אחוי ליה בידיה. שיקבלנו: יצר. של תשמיש תקרבו צימין שלא יקור צפריה ורציה וכן מיוק פן יצרח ויאבד את עצמו ואשה חף היא דשמה קלה ואם ירדפה תלא לתרבות רעה: **ב"ר** **צ"ג** **ת"ר** **ע"ג**. כשאר מולין והאי תנא לית ליה הא לאמרינן צמיה דוכתי עגלה ערופה לאסרה ממיהם וירידתה לנחל איתן אוסרתה ובמסכת כריתות מוקמינן לה למילתא צפונתא דתנאי צפרק צרל (ק"ד קה.). ביפרה שפיקה. היא עשתה את שלה ואם לא נמלא ההורג נחפז הספק ולכשנמלא נעשה דלוי ויהרג ומיניה היא צאקור הגלה לידה קיימא דכפרה כתיב זה כקדשים: שנים אומרים ראינו לא היו עורפין. דהא נודע מי הכהו ואפי' שאלו עשאו כשני צפוני לזון: בשלה עגלה ערופה. שהרי מכירין (הן) בהן מי הרגיל בהן להרוג: לא אפקוד. על ניאוף שזמיכס לצודקן ומפני מה על צדמיתס כי תזניה ועוד כי הם עם אזנות פירדו הם עצמן נואפין כפרים הללו: האשכולות. מפרס בגמרא שהכל בהן עד מייאן לא היה מחלוקת צחמיי ישראל כולן היו אומרים דברים כמיתתן למטה מסיני והן הראשונים שחלקו צמיתת קרבנות ציוס טוב כדלמרינן במגילה (ק"ד טו.). והוא היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל צדדי טורה: העביר הדייית המעשר. שלא יהיו ממודין צעמיי הקדש כו' ובגמרא מפרס טעמא: עוררין ונזקפין. בגמרא מפרס טעמא: **ע"ג**

מא ב ג מ י פ י
רוח הלכה מ:
מא ד מיי ט טע הלכה
י:
מב ה ו מיי טס הלכ ד:
מב ז מיי טס הלכ י:
מב ח מיי פ"ג הלכ טוטה
הלכה י:
פניו רש"י
ארבעים ושנים
קרבנות. משנה מוצאות
שערן ג' מקומות ועל כל
אחד ואחד העלה פד ואיל
שהם י"ד לכל מעמד
ומעמד ו' פעמים י"ד
עולין מ"ב...
הגיע עת ליטול שבר
שמנה שרצים.
...שעסקתי וכו' ולהכי כתב
בהאי קרא שמנה דברים
כגוד אוחו פרק כלומר
בסוף ובגדים שקבלת ממנו
מנעמן ספור אתה לקנות
דברים הללו להיוחס לך
שכר שמונה שרצים:
(סנהדרין קז: ד"ה אמה
שעה)
יבר. יער לחזותו אם
מחזיקה ממנו לגמרי
ממעט ישיבת עולם ואם
מקרה לגמרי צא ליד
איקור שאינו יכול לכבוש
יער מדבר עבירה:
(סנהדרין קז:)
תינוק ואשה. דעתן קלה
ואם מדה אחת מערדן
מן העולם:
(סנהדרין קז:)

הגהות הב"ח
(ב) גמ' ויסי בן (הודה)
מ"מ. וי"צ מ"א חבני:

הגהות
גמ' ביהושע בן פרחיה
שדחפו
מתלמידיו
בשתי ידיו
ובי':
וילך אלישע דמשק כו'.
ז"ל ויבא מתמ וילך והוא
מגלים (ב. מ.) עילי רש"א
במדינת אנזות סנהדרין
(ק"ד):
א"ל (אחד מתלמידיו)
רבי עיניה וכו':
דאמר מר (ישר) בישף
יהוית וכו':
(תלמוד בבלי)

תורה אור
גמ' א וילך אלישע דמשק כו'...
קב"ח שם כי היא הפכה
היחודה אף על עזות יעלה
שלימה על המופת המוא:
(מגילת ס' ז)
בן ואמרו אנשי העיר אל
אלישע הנה נא מושב
העיר טוב פאשר ארץ
ראת והמים רעים והארץ
משפלת:

מגילת ס' ז
בן ואמרו אנשי העיר אל
אלישע הנה נא מושב
העיר טוב פאשר ארץ
ראת והמים רעים והארץ
משפלת:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
ויאמר אף לא לבי הלך
פאשר הפך איש מעל
קרבנותו לקראתך הנת
לקחת את הכסף ולקחת
בגדים וזיתים וקרמים
וצאן ויבקר ועבדים
ושפחות:

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

מגילת ס' ז
דן ויאמר נעמן הוא קח
בגדים ופרגין בו ויצר
בגדים כסף בשני חריטים
ושתי חלפות בגדים ונתן
אל שני נערו וישאו לפניו:
(מגילת ס' ז)

אוצר

מסכת עבודה זרה

דף טו. - דף יז:

חידושים

גמ'

פתיא אוכמא. ג"כ משמחיר עלמו על ד"ת. כדלמרינן [עירובין כג] על פסוק שמורות כעורב. גם מחמת מעניות משמחי. כדליתא [מגינה כג]: גבי יהושע [ונבין נב' ג' גבי ר"ש] וכן ר"ז ימיז בתעניתא טובא כדליתא [ב"מ פה א']:

(י"ב"ז)

בשנתפס ר"א צמינות. מוכח מפ"י ר"ח שר"ל שחשדוהו שהוא ג"כ מהלדוקים ונאזוהו הזמן היו הרומיים רודפים אותו כידוע ור"ש זקן שכתבוהו יעקב צדכיים בטלים כו' וזהו שנלעטער מפני שאין אדם נחשב אל"כ כו' (מו"ק י"ח ב') והשיבו ר"ע שמא כו'. ולפ"ר ש"י קשיא טובא ואולי ט"ס ברש"י וכיולא זזה אין לעמוד על המנבן כי יש שגויס מטעם המנבקים:

תוס'

ד"ה רב אשי

דדייק בו'. ג"כ ע"י מהר"ם וקשה להאיך נאמר דנקיט ארי לאשמעינן בח"י דקה ג"כ אסור דהא זה נשמע מפיסא דנקיט וכל דבר שיש בו נוק לרביס:

(מלא הרועים)

הגהות

רש"י

ד"ה לא ישובן

וזו גזירת. ג"ב בעין יעקב הגירסא או גזירת:

(ברוך קט"ט)

חידושים

גמ'

ומצאתי א' מתלמידי בו'. ג"כ כאן משמע שא"ל היה קרוב לחורבן זמן ר"א ור"ע וכ"מ עוד לקמן פ"ב (כ"ז ב') [ועמ"ש שם] וצבתא [לכטוב דף מ"ו] וסנהדרין קו ב' [איתא שיהי תלמידו של ריב"ש ו"ל תרי הוו:]

(י"ב"ז)

במשק אהו אצחיתיה. ג"כ שהיו מגלות אוחזי: **אמרינן נירא פהור בו.** ג"כ מרגום סביב ספור ספור משום דסביב ג"כ מלה כפולה כמו סב סב ור"ל דלמור אמריס זיל זיל מחוק אף סביב לכרס לא תקרב:

(ר"ג ליפשיץ)

צמימרא דב"א הפורש בו. ג"כ ואי קשיא ממנשה דמי טובא צמר דענד משובה. י"ל דבהא פליגי ת"ק ור"י ר"פ חלק. ת"ק סבר מדמיי כולא האוי לא הדך גיה שפיר. ומר סבר מחיי חיי:

(י"ב"ז)

ד"ה הדרא בה שפיר. ג"כ דלא חזיר בתשובה שפיר ולכן לא משה מהר דלא תהוי לה כפרה:

(ר"ג ליפשיץ)

ש"א הניח וזנה א' בעופים. ג"כ שילע: **אמורה בו.** ג"כ לנדוקו אס יהא דנק בזהבחה: **והא הכא בעבירה הוה וזיית.** ג"כ ז"ע דמאי מקשה דהא הכא מממת גודל בכייתו ומרייותו נדבק נפשו ונתק מחוך הטוף אבל מי שלא הגיע לכניה זו לא ימות:

(מלא הרועים)

רש"י

ד"ה לבסוף

קבבה במזון כזונה ובאתנן בו כ"ה צע"י:

(רש"י)

תוס'

ד"ה ויעקב

לא האריך ימים ב"ב. ג"כ דלא יתלו ימיהם כתיב: **שהוא אותו ד' בימיו הדב.** דנרייהם תמויהם צמולין דף פ"ד ע"א ז"ל יעקב מלעה עינן מוס' מגילה דף כו ע"א ד"ה אמר יעקב כו':

(ד"ו מבאסקוויץ)

צניעות בה"ב ל"ב בו. ג"כ עמ"ש צ"ד בקוטרס ז"ה פ"א. ול"ע מ"ט נקט תלמודא ז"כ של כ"ג ולא ז"כ שהיה צמר הבית כמ"ש צפ"א לתמיד ועמ"ש שם צ"ד. ובאמת דברי תוס' תמוהין צעניי כי מ"ש אפי' רקועים דבית קה"ק כו' אינו מוזיק דהא מסקינן בתמורה אפי' י"א אמה שאחורי בית הכפורת אין עושין ממנו רקועין. אי הכי דלמא לשכת פרהדרין מני בכלל ריבויא כי אף היא צעורה היתה. אע"פ שקדושת י"א אמה יתירס עליה. ומ"ש עוד אבל מניד דהר הבית פשיטא דשרי דהא אפי' פרה אמעיטא. לא הצניעותי זה. ומאי אפי'. הא פרה לאו מניד דהר הבית היא לגמרי. שמשעה צמר המשחה חוץ לירושלים. ומה זה ענין להר הבית שכולו מקום למקדש.

אלדנה נידוק מניה איפכא מאל"א פרט לפרה שאינה צאה לבית. ואולי פיה שגשגית צמר הזימתי ע"פ ירושלים. הא מהר הבית ולפניו מקרי בא לבית:

(י"ב"ז)

מפרשים

אב"א מירי דהר הבית פשיטא דשרי דהא אפי' פרה איבעשופה מוקרא דבית ה' בו'. משמע דהר הבית לא מקרי בית ה'. וק"ל הא גבי צוריים כתיב תביל בית ה' ותנן שהוא חייב צלמיותן עד שציאלס להר הבית משמע דהר הבית מקרי בית ה'. ועיין גמ' ט"א ר"ה (דף כו.) וא"כ אמאי ממעטינן גבי אמתן מקרא דבית ה' מניד דהר הבית. ומיהו המו"ט כח ד"ל דהר הבית דמני גבי צוריים הוא לאו דוקא אלא כלומר לבית המקדש ור"ל עד הערה וכיולא זזה ריש מגינה. ונראה דהתוס' צנאן נמי הכי ס"ל. ויש לה"ר לזה מהא דיומא (דף כה) דמוכח התם דהא דכתיב בית אלעים הנלך ברגש היינו עורה דוקא ולא הר הבית. וזה"ל מלינו דלא מקרי מקדש לענין הוכחה ה' ככתבו דמוכח רפ"ז דיומא (דף טו.). אף צפ"ק דיומא (דף ו.) גבי מורא מקדש משמע דהר הבית בכלל:

(מצפה איתן)

ציונים

גמ'

קוף שתי בנות שצועקות ובו' (עירובין יט א') תוס' ד"ה והאיכא:

(לבוש)

עין משפט

ד"ה תוש"ע יו"ד

ג"ב ועוד במיימון פ' כ"א מהל' איסור"ב הלכה כ"ב ובתוש"ע אה"ע סי' כ"א:

(מראה כהן)

דף יז:

הגהות

גמ'

איצימא תורה דכתיב זיפה ומתרגמינן בו' כצ"ל ומלת בה נראה להחוק:

(רש"י)

תשמור ע"ך תורה ת"ד בו' כצ"ל ומלת תנצרכה למחוק וכן בע"י ליתא:

(רש"י)

א"ף זקן אני ומתיירא בו' כצ"ל וכ"ה בע"י:

(רש"י)

תוס'

ד"ה רבן של תרסיים

ע"י כה"ד. ג"ל דהגי' בכולן צ"ל תרסיים בט' וכן ברש"י כאן הועתק בט' וכ"ה בתוס' חולין (בז ג) וכן הערוך הביא כולן באות ט'. ודע דגם המפרש בנוזר (גב) הביא הג' פירושים:

(רש"י)

חידושים

גמ'

ונכפורה ציצרון וניקבא אגרא. ע"י רבה שה"ש:

(מצפה איתן)

שנתפסתי ע"ל ד"א ואינו ניצוץ בו'. ג"כ ש"ג דלקמן מוכח דנדיס גרס לו המיתה שלא רלה להמלט באופן ששעה ר"א שהכניס למוד מורמו ור"א אמר כאלו לוי ה"א. והיה יושב ועוסק בצורה וס"ת מונח לו בחיקו. א"כ הוא צמר לעצמו המות מחיים. י"ל לפי שידע צענמו שלא יהא נלוז ולא יועיל לו מ"ת למלטו ממנו בגזרת המלכות לפיכך נחמוק לקדש השם צנך. ואם רשאי אדם להחמיר ולחבל צענמו צה"ג עמ"ש צ"ד צפנת אהן נוחן:

(י"ב"ז)

כל העופק בתורה בלבד בו' א"א אחרי אמת. ע"י צמוס'. ול"ע לפרש דמורה נקראת אמת כלעיל (ד ז) וה"ק קרל כזיכול אינו אלתי אמת ר"ל על אנשי אמת לנד אינו אלוה להגן:

(רש"י)

ש"א טורסיים. ג"כ טורסיים הם אומה של טרסוס היא מדינת תרשים שכתוב:

(י"ב"ז)

הי דשריא ודי דערבא. ג"כ השמי של אמר דק ושל ערב עב כמ"ש פ"ה דתמוזות [צמנשה דף סד:]: ופ"א דנגעים [מ"ח וע"ש צ"מ ור"ש]. וצל פשתן הכל שיה:

(י"ב"ז)

ע"זו אשריפה שהיה הוגה את ה'. עיין ציוש"ל רפ"ב דתגניגה:

(מצפה איתן)

רש"י

ד"ה תשמור

ואנו הו"בין ה"ך ודבר בדר"ת. הולך לזה משום דמסקינן צקוטא (כא) דמורה צעידתא דלא עסיק זה לא מללא ע"ש:

(רש"י)

ד"ה עבדך לחירות

דת יהודית. ג"כ אע"פ שהמשמח עונך צעשה. הם לא ידעו זה:

(י"ב"ז)

ד"ה עליו לשריפה

דורשו בארבעים ושתים אותיות בו'. ע"י קידושין (דף ע"א):

(מצפה איתן)

JESUS AND THE
DEAD SEA SCROLLS

Revealing the Jewish Roots of Christianity

JOHN BERGSMA

IMAGE
NEW YORK

CHAPTER 2

Waiting for the Messiah

THE MEN OF QUMRAN WERE LIVING OUT IN THE DESERT waiting for the Messiah to show up. Isaiah 40:3 says, "A voice is crying out: 'In the wilderness prepare the way of the Lord, make straight in the desert a highway for our God.'" The Qumranites took this literally. They took "the way of the Lord" and the "highway for our God" as references to the route the Messiah and his entourage would take when he processed up to the Holy City in the last days. From the perspective of Jerusalem, the spiritual center of Judaism, the "wilderness" and "desert" were directly east, consisting of the wasteland on the way down to the Dead Sea. Some biblical prophets had also predicted that the Lord would return to Jerusalem from the East when all things were restored.¹ So the men of Qumran headed directly east from Jerusalem until they hit the Dead Sea, and there they set up camp to await the coming of the Messiah, along the route they expected him to take. Their sentiments were very similar to those of the American spiritual that says, "Oh, when the saints go marching in! I want to be in that number, when the saints go marching in!"

The term "Messiah" comes from the Hebrew word *mashiach*, "someone anointed with oil," from the verb *mashach*, "to anoint with oil." The Greek equivalent is *christos*, from the verb *chriô*. The literal English translation of *mashiach* or *christos* would be

"Anointed One." In ancient Israel, religious or civil leaders were often anointed to mark the beginnings of their careers of leadership. Kings and priests were always anointed at the starts of their reigns, and sometimes prophets as well. Late in the history of Biblical Israel, when the kingdoms of Israel and Judah were in steep decline, prophets arose who promised that at some time in the future, an anointed leader would arise to restore the people to their former glory. In the few centuries before the birth of Jesus, it became common in Judaism to combine some or all of the various prophecies into one general expectation that a final Anointed One, a "Messiah," would arise to restore Israel. Opinions varied as to whether this Messiah would primarily be a prophet, a priest, or a king—or fill multiple roles.²

Some have argued that the Qumran community was itself founded by a Messiah figure. Their own writings refer frequently to a certain "Teacher of Righteousness" who organized them and established their doctrine. Many scholars think this Teacher was the high priest of the Jerusalem Temple who was forced out by the Maccabean king Jonathan Apphus. Jonathan illegitimately claimed the office of High Priest for himself in 152 B.C. The legitimate High Priest was then exiled and founded the community by the Dead Sea to preserve fidelity of faith and practice until God acted to restore the legitimate priesthood and kingship.³ Another theory is that the Teacher was the founder not just of Qumran but of the larger Essene movement of which Qumran was a part.

It is also widely believed that this Teacher of Righteousness composed many of the unique thanksgiving psalms found among the Scrolls, especially the Thanksgiving Hymns document (Hodayot).⁴ These psalms reveal the intimate relationship the Teacher had with God, and his self-consciousness of having a unique, divinely given vocation to lead God's people. Many have observed similarities between this Teacher and Jesus of Nazareth, as both

were conscious of God's unique call on their lives, and both founded communities by establishing a new covenant with representatives of the people of Israel. The scholar Michael O. Wise even published a book on the Teacher of Righteousness called *The First Messiah*.⁵

However, for all the formal similarities between the Teacher and Jesus, it is not correct to characterize the Teacher as a "Messiah." He never claimed that title, nor did the Qumranites apply it to him. The Teacher himself seemed to be waiting for the Messiah, and he taught the men of Qumran to do the same. For example, the Damascus Document warns about backsliders as follows:

They shall not be reckoned among the council of the people, and their names shall not be written in their book from the day the Beloved Teacher dies until the Messiah from Aaron and from Israel appears. (CD 19:35–36)

As this statement indicates, after the death of the Teacher, they were actually expecting *two* Messiahs, a priestly one from the line of Aaron and a royal one from the line of David. They termed these two messiahs "the Messiah of Aaron and the Messiah of Israel." A section of the *Community Rule* instructs the Qumranites to stay faithful to their founding vision until these two Messiahs appear:

They shall govern themselves using the original precepts by which the men of the Yahad began to be instructed, doing so until there come the Prophet and the Messiahs of Aaron and Israel. (1QS 9:10–11)

Scholars call this expectation of two messiahs "diarchic messianism" (die-ARK-ick MESS-ee-ahn-izm). It's probably based on

several prophetic texts that affirm God's faithfulness to the royal and priestly dynasties of Israel. For example, Jeremiah 33 insists that the House of Levi will never lack a man to function as priest before the LORD, and the House of David will never lack a man to serve as king. The implication of this promise is that God will one day restore both houses. Likewise, the prophet Zechariah famously sees a vision of two olive trees, which represent two "sons of oil" who stand by the LORD (Zech 4:14). These could easily be interpreted as two Messiahs, royal and priestly, to arise in the future.

Diarchic messianism seems to have been the dominant expectation at Qumran. But at least one document appears to represent a "minority report," an alternative messianic expectation focused on the return of the mysterious biblical figure Melchizedek, who was both a priest and a king (Gen 14:18–20). This document was found in Cave 11, and since the content focuses largely on Melchizedek, scholars call it "11QMelchizedek."

Although 11QMelchizedek is in fragmentary condition, we can read it well enough to realize that it is a prophecy that combines several biblical texts related to the Year of Jubilee and applies them to Melchizedek, who will return at the end of time.⁶

The ancient Israelites celebrated the Year of Jubilee every forty-nine years by blowing a trumpet throughout the land, proclaiming the forgiveness of outstanding debts, the return of all family property sold for debt, and the release of all debt-slaves. Every Israelite was to return to his property, and have his property returned to him.

Unfortunately, over the centuries, the Israelites observed the jubilee sporadically if at all. In time, the prophets saw it more as an end-times expectation than a living law.⁷ Isaiah foresaw an anointed "servant of the LORD" who would announce an end-times Jubilee Year:

The Spirit of the Lord GOD is upon me, because the LORD has anointed me to bring good tidings to the afflicted; he has sent me to bind up the brokenhearted, to proclaim liberty to the captives, and the opening of the prison to those who are bound; to proclaim the year of the LORD's favor. (Isa 61:1–2)

Likewise, Daniel prophesied that a Messiah would arrive after a perfect set of ten jubilee cycles, bringing to an end the travails of Jerusalem. The angel Gabriel tells him:

Seventy weeks of years are decreed concerning your people and your holy city, to finish the transgression, to put an end to sin, and to atone for iniquity, to bring in everlasting righteousness, to seal both vision and prophet, and to anoint a Holy of Holies.⁸ Know therefore and understand that from the going forth of the word to restore and build Jerusalem to the coming of Messiah, a prince,⁹ there shall be seven weeks and sixty-two weeks.¹⁰ It shall be built again with squares and moat, but in a troubled time. And after the sixty-two weeks, Messiah shall be cut off, and shall have nothing. (Dan 9:24–26 RSV *alt.*, cf. LXX; emphasis mine)

“Seventy weeks of years” are 490 years, or ten jubilee cycles of 49 years each.¹¹ The English of Daniel 9:24–26 used here follows all the ancient translations of this passage, which describe the “Messiah, a prince” as coming “seven and sixty-two weeks” (that is, 69 weeks of years or 483 years) after the decree to rebuild Jerusalem. Read this way, the Messiah appears one “week of years” before the final culmination of the whole 490-year period. In other words, the Messiah shows up shortly before all things are fulfilled.

The prophecy 11QMelchizedek combines both these passages

of Isaiah and Daniel, as well as verses from Leviticus 25, the jubilee law, and connects them to the return of Melchizedek:

Reading Fragmentary Scrolls

Most of the Scrolls are in fragmentary condition, with large pieces of text missing, or only small pieces of text still present. Sometimes, however, scholars are able to reconstruct, or at least make an educated guess at, the words that are missing. The standard practice is to place these reconstructed words inside brackets [], but in this book we print them in a lighter font. The document 11QMelchizedek has many holes, but scholars have been able to fill in much of the missing text because of frequent biblical quotations and the repetition of characteristic phrases.

And concerning what Scripture says, “In this year of jubilee you shall return, every one of you, to your property” (Lev 25:13) . . . the interpretation is that it applies to the Last Days and concerns the captives, just as Isaiah said: “To proclaim the jubilee to the captives” (Isa 61:1) . . . and whose teachers have been hidden and kept secret, even from the inheritance of Melchizedek, for . . . and they are the inheritance of Melchizedek, who will return them to what is rightfully theirs. He will proclaim to them the jubilee, thereby releasing them from the debt of all their sins. This word will thus come in the first week of the jubilee period that follows nine jubilee periods. Then the “Day of Atonement” shall follow at the end of the tenth jubilee period, when he shall atone for all the Sons of Light and the people who are predestined to Melchizedek. (11QMelch 2:1–8)

We see how the ancient sage interprets the jubilee law (Lev 25:13) in light of Isaiah's jubilee prophecy (Isa 61:1) and works in the chronology of Daniel's ten jubilees. However, Melchizedek's jubilee won't be about money debt; it will release people from the "debt of all their sins." Furthermore, they will be freed not just from earthly slavery but from bondage to the Devil, as the document explains later:

Therefore Melchizedek will thoroughly prosecute the vengeance required by God's statutes. In that day he will deliver them from the power of Belial, and from the power of all the spirits predestined to him. (11QMelch 2:13)

The Essenes seemed to have a very high view of Melchizedek, because they interpreted passages of Isaiah speaking about God as applying to this ancient priest-king:

It is written concerning him, "who says to Zion 'Your God reigns'" (Isa 52:7). "Zion" is the congregation of all the sons of righteousness, who uphold the covenant and turn from walking in the way of the people. "Your God" is Melchizedek, who will deliver them from the power of Belial. Concerning what Scripture says, "Then you shall have the trumpet sounded loud in all the land of . . ." (Lev 25:9, modified). (11QMelch 2:23-25)

Summing up, 11QMelchizedek presents an alternate view of the end-times, focused not on the twin Messiahs of Aaron and Israel but on a single priest-king figure, the almost-divine Melchizedek, who will proclaim a supernatural jubilee freeing God's people from the debt of sin and slavery to Satan.

We see parallels in the Gospels. For example, it is absolutely

fascinating to read the first few chapters of Luke while keeping in mind the Essene expectations about the Messiah. In fact, the background of the Scrolls may illuminate some of the unique and unusual features of Luke. For example, Luke opens with the lineage and origins of *John the Baptist*, not Jesus, and the early chapters turn into a kind of double biography of Jesus and the Baptist. Luke alone of the Gospel writers lets us know of John's *priestly lineage* through his father, Zechariah, who was a practicing priest in the Temple, and high enough in status and bloodline to be among those who were candidates to burn incense in the Holy Place, a noble duty (Luke 1:8–9). Why does Luke pay so much attention to the circumstances of John's birth and his early life and ministry? There are many possible reasons, but when we read this Gospel with Essene eyes, John looks very much like the promised "Messiah of Aaron," a priestly Messiah who "anoints a Holy of Holies," namely Jesus himself, who is the replacement of the Temple. To Jesus, then, falls the role of the Messiah of Israel, and Luke includes Jesus' Davidic genealogy (Luke 3:23–31; cf. 1:27, 32, 69; 2:4) to drive home the point. The Essenes also knew the royal Messiah had to be from David's line:

And the one who sits on the throne of David shall never be cut off, because the "ruler's staff" (Gen 49:10) is the covenant of the kingdom, and the thousands of Israel are "the feet," until the Righteous Messiah, the Branch of David, has come. For to him and to his seed the covenant of the kingdom of His people has been given for the eternal generations, because he has kept [. . .] the Law with the men of the Yahad. (4Q252 5:2–5)

Notice that the Essenes understand the Messiah to be heir of the "*covenant* of the kingdom," recalling that David's kingdom was established by a divine covenant (2 Sam 5:3; 2 Chr 13:5; Ps 89:3–4). The connection of Davidic kingdom and covenant will

also show up in Luke at the Last Supper, but we will look at that in chapter 8.

Getting back to Luke's introduction, as we read through the Infancy Narratives (Luke 1–2), we see a surprising number of connections with the Qumran literature. For example, at the Annunciation, the angel Gabriel tells Mary:

“And behold, you will conceive in your womb and bear a son, and you shall call his name Jesus. He will be great, and will be called the Son of the Most High; and the Lord God will give to him the throne of his father David, and he will reign over the house of Jacob forever; and of his kingdom there will be no end.” (Luke 1:31–33)

This sounds a lot like a messianic prophecy that was found among the Scrolls and dated to the reign of Herod the Great (37 B.C.–4 B.C.), or shortly before the birth of Jesus:

Great will he be called and he will be designated by his name. He will be called son of God, and they will call him Son of the Most High. . . . His kingdom will be an eternal kingdom, and all his paths in truth. He will judge the earth in truth and all will make peace. The sword will cease from the earth, and all the provinces will pay him homage. The great God is his strength, he will wage war for him; he will place the peoples in his hand and cast them all away before him. His rule will be an eternal rule.¹² (4Q246 1:9–2:9)

Mary responds to Gabriel, “How can this be? For I do not know a man” (Luke 1:34), which is a bit of an odd reply. The Benedictine Bible scholar and archeologist Bargil Pixner argued that “I do not know a man” refers to a vow of celibacy, and that Mary was part of the Essene movement, who were the only sect to

practice celibacy.¹³ This is possible, but very speculative. We don't have any clear evidence of female celibacy among the Essenes.

As we continue reading Luke's account, we find that he describes the parents of Jesus and John as spontaneously composing spiritual songs that begin with a statement of praise and resemble the biblical psalms (see the "Magnificat," 1:46–55; and the "Benedictus," 1:68–79). We have no record of the Pharisees or Sadducees composing new songs in the biblical psalm tradition, but ample attestation of this practice at Qumran, where we have dozens of "Thanksgiving Hymns" (better, "Thanksgiving Psalms") composed by the Teacher of Righteousness and perhaps others as well. The songs of Mary and Zechariah in Luke 1 would appeal in form and theme to Jews of an Essene background, as would Jesus' remarkable wisdom (Luke 2:46–47), almost all of John's actions and teaching (3:1–20, see later in this chapter on John the Baptist), and Jesus' reception of the Holy Spirit in the water (3:21–22).

However, it is at Jesus' first sermon at his hometown of Nazareth that we observe some rather specific connections with Essene expectations. Here is Luke's account:

And he came to Nazareth, where he had been brought up; and he went to the synagogue, as his custom was, on the sabbath day. And he stood up to read; and there was given to him the book of the prophet Isaiah. He opened the book and found the place where it was written, "The Spirit of the Lord is upon me, because he has anointed me to preach good news to the poor. He has sent me to proclaim release to the captives and recovering of sight to the blind, to set at liberty those who are oppressed, to proclaim the acceptable year of the Lord" (Isa 61:1–2). And he closed the book, and gave it back to the attendant, and sat down; and the eyes of all in the synagogue were fixed on him. (Luke 4:16–20)

Everyone was looking at Jesus, because when he sat down, it was a sign that he was about to preach. Unlike Christian preachers, Jewish rabbis preached from a chair, sometimes called "the seat of Moses" (Matt 23:2), the idea being that they continued Moses' teaching ministry. There was tension in the air, because he had just read a passage that all Jews considered significant, but the Essenes in particular connected with Melchizedek and the proclamation of the final jubilee. What will Jesus say about this passage?

And he began to say to them, "Today this scripture has been fulfilled in your hearing." (Luke 4:21)

In other words, "I am the one Isaiah is describing here: the one anointed by the LORD to proclaim the jubilee and restore Israel. I am the fulfillment of the passage!"

That was absolutely electrifying, especially for Jews formed in Essenism, who associated Isaiah's "one anointed by the Spirit" with a nearly divine Melchizedek! Was Jesus of Nazareth the Melchizedek who was to come? Yet talk is cheap! Can he back up words with deeds?

Well, let's look at what Jesus does just a few days later, in the same chapter of Luke:

And he went down to Capernaum. . . . And in the synagogue there was a man who had the spirit of an unclean demon; and he cried out with a loud voice, "Ah! What have you to do with us, Jesus of Nazareth? Have you come to destroy us? I know who you are, the Holy One of God." But Jesus rebuked him, saying, "Be silent, and come out of him!" And when the demon had thrown him down in the midst, he came out of him, having done him no harm. And they were all amazed and said to one another, "What is this word? For with authority and power he commands the unclean spirits, and they come

out.” And reports of him went out into every place in the surrounding region. (Luke 4:31–37 RSV)

Didn't the Essenes say about Melchizedek, “**In that day he will deliver them from the power of Belial, and from the power of all the spirits predestined to (Belial)**”? (11QMelch 2:13)

And then in the next chapter, Jesus performs another action associated with divine authority:

On one of those days, as he was teaching. . . . And behold, men were bringing on a bed a man who was paralyzed, and they sought to bring him in and lay him before Jesus; but finding no way to bring him in, because of the crowd, they went up on the roof and let him down with his bed through the tiles into the midst before Jesus. And when he saw their faith he said, “Man, your sins are forgiven you.” And the scribes and the Pharisees began to question, saying, “Who is this that speaks blasphemies? *Who can forgive sins but God only?*” When Jesus perceived their questionings, he answered them, “Why do you question in your hearts? Which is easier, to say, ‘Your sins are forgiven you,’ or to say, ‘Rise and walk’? But that you may know that the Son of man has authority on earth to forgive sins”—he said to the man who was paralyzed—“I say to you, rise, take up your bed and go home.” And immediately he rose before them, and took up that on which he lay, and went home, glorifying God. And amazement seized them all, and they glorified God and were filled with awe, saying, “We have seen strange things today.” (Luke 5:17–26 RSV; emphasis mine)

Did not the Essenes say of Melchizedek, “He will proclaim to them the jubilee, thereby releasing them from the debt of all their sins”? (11QMelch 2:6)

So we can see that an Essene reading Luke's Gospel would find

the figure
“Messiah
ing eve
After al
61:1–2
of Sata

The
ters of
believ
way w
say th
messi
readin
criter

To
the a
from
LaH
us, I
and
was
Thi
bot
mo

the figures of John and Jesus answering to the expectation of the "Messiahs of Aaron and Israel." Further, he would see Jesus fulfilling everything that was expected of the godlike Melchizedek! After all, Jesus proclaims the fulfillment of the jubilee in Isaiah 61:1-2, and follows through by releasing people from the power of *Satan* and *sin*.

There are many possible explanations for why the early chapters of Luke have so many connections with the Scrolls—some believe that the families of Jesus and John were involved in some way with the Essene movement.¹⁴ But regardless, we can certainly say that for Jews who were raised in Essenism or shared the Essene messianic expectations, the Gospel of Luke makes for compelling reading, and the figure of Jesus appears boldly as one who fits the criteria of the expected Anointed One of Israel.

To this day, the Christian Church is a community waiting for the arrival of the Messiah. This expectation has many expressions, from the popular Left Behind books of Protestant author Tim LaHaye to the prayer used by Catholics at every Mass: "Deliver us, Lord, we pray, from every evil . . . as we await the blessed hope and the coming of our Savior, Jesus Christ." But before the Church was founded, the Essenes were already a "community in waiting." This spirit of messianic expectation is a major common feature of both movements. In subsequent chapters, we will see other common characteristics that are even more specific.

The devout men of Qumran were waiting in the desert for the appearance of the Messiah, in accordance with Isaiah 40:3. Actually, they expected two Messiahs, a royal and a priestly. But one of their documents focuses messianic hope on a mysterious Melchizedek, who will arise at the end of time to proclaim a supernatural Jubilee Year. Someone

shaped by Qumran beliefs would find the Gospel of Luke fascinating reading, because the way Luke describes John the Baptist and Jesus answers many of these expectations.

For Further Reading

- Abegg, Martin. "The Messiah at Qumran: Are We Still Seeing Double?" *Dead Sea Discoveries* 2, no. 2 (1995): 125–144.
- Collins, John J. "Ideas of Messianism in the Dead Sea Scrolls." Pages 20–41 in *The Dead Sea Scrolls and the Christian Faith*. Edited by James H. Charlesworth and Walter P. Weaver. Harrisburg, PA: Trinity Press International, 1998.
- Knohl, Israel. "Melchizedek: A Model for the Union of Kingship and Priesthood in the Hebrew Bible, 11QMelchizedek, and the Epistle to the Hebrews." Pages 255–262 in *Text, Thought and Practice in Qumran and Early Christianity: Proceedings of the Ninth International Symposium of the Orion Center for the Study of the Dead Sea Scrolls and Associated Literature*. Edited by Daniel R. Schwartz et al. Studies on the Texts of the Desert of Judah 84. Leiden: Brill, 2009.